

Pääkirjoitus

Mari Välimäki

Vuoden 2025 *Auraica* sisältää monipuolisen kattauksen tutkimusta, joka liittyy niin Henrik Gabriel Porthaniin ja hänen tieteelliseen perintöönsä kuin laajemminkin yliopisto- ja kulttuurihistoriaan. Esiin nostetaan myös Georg Stålberg, mies, joka ei koskaan tehnyt akateemisesti merkittävää uraa, mutta joka vaikutti akatemian piirissä. Olisi hienoa, että tulevaisuudessa Stålbergin kaltaisista henkilöistä kirjoitettaisiin laajemminkin, sillä heidän tutkimisensa avartaa käsitystämme akateemisen koulutuksen saaneiden elämänpoluista. Lisäksi tämänkaltaisen tutkimus auttaa hahmottamaan, miten akateemista koulutusta saaneet miehet toimivat yhteiskunnassa ja vaikuttivat yhteisöissään yliopistosta lähdettyään.

Julkaisemme kolme vertaisarvioitua artikkelia. FT Taina Saarenpää tarkastelee Porthanin työtä tieteen avoimuuden näkökulmasta. Vaikka tieteen avoimuus liitetään usein digitaaliseen aikaan, se ei kuitenkaan ole vain digitaalisen ajan ilmiö. Porthan pyrki tieteellisessä toiminnassaan tieteen avoimuuteen sekä avoimuuden käytänteiden kehittämiseen monella tavalla. Hän pyrki edistämään monikielisen tieteellisen tiedon saatavuutta ja välittämään tietoa myös akatemian piirin ulkopuolelle. Porthan oli aktiivisesti mukana tieteellisissä yhteistyöverkostoissa sekä tieteellisissä seuroissa. Saarenpää näkee Porthanin toiminnassa samoja lähteiden saavutettavuuteen, käytettävyyteen, yhteisten käytänteiden noudattamiseen ja jatkotutkimuksen mahdollistamiseen tähtäviä tavoitteita kuin nykyään tutkimusaineistojen hallinnassa. Voitaisiinkin ehkä sanoa, että Porthan oli tieteen avoimuuden edelläkävijä.

FT Liisa Kunnas kysyy käsitehistoriallisessa artikkelissaan, kuka Suomessa keksi nimitystä varhaismetallikautisia röykkiöitä lapinraunioiksi, ja tarkastelee esihistoriallisten röykkiöiden nimityksiä 1700- ja 1800-luvuilla. Kunnas osoittaa, että lapinraunio-termi alkoi yleistyä Turun akatemian opinnäytteissä 1750-luvulta eteenpäin. Vaikka Kunnaksen mukaan termin keksijänä voidaan pitää Porthania, hän muistuttaa, että käsitteen muotoutumiseen nykyisine merkityksineen osallistui monipuolinen joukko niin muinaistutkijoita kuin muitakin ihmisiä aikojen saatossa. Kunnas myös haastaa arkeologeja sekä arkeologian historiaa tutkivia tarkastelemaan rohkeasti alalla käytettyjä käsitteitä ja tul-

kintojen historiaa kansallisen menneisyyden narratiivien ulkopuolelta, sillä keskustelu lapinraunioista on toistaiseksi kehystynyt suomalaisen identiteetin rajapintojen hakemiseen ja niistä neuvotteluun.

FT Kaisa Kyläkoski tutkii artikkelissaan puolestaan Georg Stålbergia ja hänen sanoma-lehtikirjoituksiaan sekä hänen laatimaansa kirjaa mediahistoriallisella tutkimusotteella. Stålberg kuuluu niihin Turun kuninkaalliseen akatemiaan kytkeytyneisiin moniin miehiin, jotka eivät tehneet tieteellisesti merkittävää uraa ja jotka siten ovat jääneet tieteenhistoriallisessa ja yliopistohistoriallisessa tutkimuksessa vähälle huomiolle. Kyläkoski tarkasteleekin Stålbergia koulutetun mutta virattoman marginaalin edustajana.

Porthaniin palataan professori H. K. Riikosen artikkelissa, jossa Porthania tarkastellaan rinnakkain saksalaisen kaunopuheisuuden professorin C. G. Heynen kanssa. Porthan tapasi Heynen tehdessään matkan Göttingenin yliopistoon. Riikonen osoittaa, että oppituoliensa lisäksi monet asiat yhdistivät näitä professoreja: he olivat ahkeria ja tuotteliaita sekä kiinnostuneita kirjastojen kehittämisestä ja historiasta.

Marraskuussa Helsingin yliopistossa tarkastettiin Saara Hilpisen väitöskirja *Kunnia, maine ja miehisuus. Aatelin miehisyyden mallit ja muutokset 1700-luvun lopun ja 1800-luvun Suomessa*. Yhdessä väitöskirjansa artikkeleista Hilpinen tutkii kaksintaistelukulttuuria, josta kirjoitettiin myös Turun kuninkaallisen akatemian dissertaatioissa. Lisäksi kaksintaistelut saivat huomiota uuden ajan alun ruotsalaisten yliopistojen konstituutioissa, joissa ne kiellettiin säännönmukaisesti ankarien rangaistuksien uhalla. Julkaisemme Hilpisen *lectio praecursorian*.

Tämän vuotisen numeromme lopuksi väitös- ja projektitutkija Petteri Impola arvio professorien Johanna Ilmakunnaksen ja Charlotta Wolffin toimittaman teoksen *Tie meren yli. Turun akatemian aate- ja kulttuurihistoriaa 1640–1828* (Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2024). Impola päättää arvionsa pohdintaan siitä, millaisia hankkeita ja millaista tutkimusta tulemme tulevina vuosina ja vuosikymmeninä näkemään Turun akatemiaan ja laajemmin ruotsalaisiin yliopistoihin liittyen: Tarton yliopisto juhlii perustamisensa 400-vuotisjuhlaa 2032 ja Turun kuninkaallisen akatemian perustamisesta tulee kuluneeksi 400 vuotta 2040. Impola kysyy ”joko olisi aika kokonaan uudelle varhaismodernin ajan opinahjon kokonaisuudelle painopisteenään esimerkiksi aate- ja kulttuurihistoria sekä arki- ja sosiaalhistoria osana globaalia oppi- ja tieteenhistoriaa. Toisaalta pitäisikö metodologisen nationalismien ja kansallisesti rajautuneiden lähtökohtien todelliseksi kitkemiseksi Turun akatemiaan keskittymisen sijaan laatia yhdistävä ja vertaileva perustutkimus kaikista varhaismodernin Ruotsin yliopistoista?”

Toivon Impolan visioinnin inspiroivan Auraican lukijoiden tulevia tutkimuksia ja toivotan mukavia lukuhetkiä vuoden 2025 numeron parissa!

Mari Välimäki
FT, dosentti
Suomen historia, Turun yliopisto
marivaz [apud] utu.fi